

جستاری در سیر تحولات بیست ساله پوشش سبز ده پونک (۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹)

کامیاب کیانی^۱ - مهدی خاک زند^{۲*} - محمد رضا بمانیان^۳

۱. دانشجوی دکتری معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران.
۲. دانشیار گروه معماری منظر، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
۳. استاد گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۰۴ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۰/۰۶/۲۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۶/۲۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۶/۳۱

چکیده

توسعه روز افزون شهرها و افزایش فضاهای مصنوع در آن‌ها موجب تهدید پوشش‌های سبز شهری شده است. پوشش‌های سبزی که دارای هویت‌های فرهنگی، تاریخی و اجتماعی می‌باشند. در واقع پوشش‌های سبز شهری یکی از مهم‌ترین بسترهای تفریحی و گردشگری در شهرها هستند که در گسترش شهرهای معاصر مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند. پوشش‌های سبزی شهری با بسیاری از مولفه‌ها از جمله مباحث اجتماعی - جمعیتی، قوانین شهری، مباحث اکولوژیکی و غیره رابطه دارد و بر برخی نیز تاثیر می‌گذارد. در این پژوهش به بررسی ده پونک به عنوان مورد مطالعاتی از سال ۱۳۷۹ الی ۱۳۹۹ پرداخت شده است. ده پونک نمونه‌ای جامع و شامل از کلیه روندهای تحولی پوشش‌های سبز شهری است، زیرا که هم دارای ارزش‌های تاریخی، مذهبی و طبیعی می‌باشد و هم چنین انواع روندهای تغییر اراضی از قطعات خرد و کلان را تجربه کرده است. پژوهش حاضر به روش مطالعه اسنادی و بررسی نمونه موردی صورت گرفته است، در این پژوهش با بررسی‌های همه جانبه به صورت کیفی و نرم افزاری به تحلیل ساختارهای پوشش سبز ده پونک پرداخت شده است. در این پژوهش سعی بر این بوده است ضمن شناخت فاکتورهای موثر بر پوشش‌های سبز ده پونک، اهمیت و ضرورت آن‌ها، هویت تاریخی - مذهبی آن، قوانین و دستورالعمل‌های موثر بر پوشش‌های سبز، تاثیرات اکولوژیکی و اجتماعی به معرفی راهکارهایی در جهت بهبود پوشش سبز ده پونک با در نظر گرفتن کلیه مولفه‌ها پرداخت شود. نتایج حاصل از این پژوهش نشان‌دهنده این است که پوشش‌های سبز شهری ده پونک به صورت مستقیم بر کیفیت زندگی تاثیر گذارند و مهم‌ترین عاملی که توجه به آن موجب بهبود و گسترش پوشش سبز شهری ده پونک می‌شود گسترش گردشگری شهری می‌باشد.

واژگان کلیدی: ده پونک، پوشش سبز شهری، کیفیت زندگی، مطالعه اسنادی، گردشگری.

۱. مقدمه

سبز شهری می‌شود. با استفاده از شناخت دقیق این امر می‌توان گامی اساسی در راستای افزایش کیفیت زندگی شهری برداشت. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال دستیابی به پاسخ صحیح به پرسش ذیل می‌باشد:

- پوشش سبز ده‌پونک در سال‌های ۱۳۷۹ الی ۱۳۹۹ بر چه فاکتورهایی موثر بوده است؟

این سوال مهم نیازمند بررسی رابطه‌ی تعاملی محیط و جامعه با پوشش‌های سبز شهری است. به طور خلاصه این پژوهش به دنبال ارتقاء سطح کیفیت زندگی شهری به واسطه مداخله نمودن پوشش‌های سبز شهری می‌باشد. این که چگونه ارتقاء بافت طبیعی شهر موجب ارتقاء زندگی شهروندان می‌شود. این پژوهش بر اساس فرضیه ذیل دنبال شده است:

- شناخت دقیق رابطه‌ی پوشش‌های سبز شهری با محیط شهری و اجتماع، تا چه میزان در بهبود مطلوبیت و رضایت‌مندی جامعه شهرنشین تاثیرگذار است.

اطلاعات لازم برای این فرضیه بر اساس تحلیل ده‌پونک به عنوان یک نمونه جامع که در طول زمان انواع روندهای بهبود و تخریب پوشش‌های سبز شهری را تجربه کرده، به دست آمده است. برای پاسخ به سوال مطرح شده هدف خاص ذیل مورد تاکید قرار خواهد گرفت:

- شناخت معضلات و ارائه راهکار در راستای بهبود پوشش سبز ده‌پونک.

۲. پیشینه پژوهش

هر پژوهشی دارای پیشینه‌ای می‌باشد که اساسی برای پژوهش‌های آینده است، این پژوهش نیز از این قاعده مستثنی نبوده است. در راستای بررسی پوشش‌های سبز شهری پژوهش‌های بسیاری صورت پذیرفته است، از جمله تعدادی از پژوهش‌هایی که به این موضوع پرداخته‌اند در جدول ۱ نمایش داده شده است.

پوشش‌های سبز شهری بخشی از هویت محیطی-اجتماعی بشر در بطن زندگی مدرن شهری است، که ارتباط‌دهنده‌ی انسان و طبیعت در شهرها می‌باشند. این امر از آن جهت حائز اهمیت است، که در جامعه مدرن امروزی هیچ شهری بدون ایجاد فضاهای تفریحی نمی‌تواند عملکرد مطلوب خود را داشته باشد. بنابراین پوشش‌های سبز شهری ساختارهایی کاملاً عملکردی در راستای تامین نیازهای اجتماعی- محیطی جامعه می‌باشد. فضاهای سبز شهری به عنوان مکانی جهت گردهمایی و ایجاد سرزندگی مطرح می‌باشند (رحیمی و رضایی ۱۳۹۷) که در واقع این فضاها بستری برای گردشگری شهری هستند. البته باید بیان نمود که پوشش‌های سبز شهری دسته‌بندی‌های مختلفی نیز دارند، از جمله باغ‌های شهری (فضاهای خصوصی)، پارک‌ها و بوستان‌های شهری (فضاهای عمومی) و غیره که هر یک تشکیل‌دهنده‌ی بخشی از موزاییک سبز شهری می‌باشند. شهر یک محیط تحت سلطه و تعدیل شده توسط انسان است که به واسطه فرآیندهای شهرنشینی ایجاد شده است (Zeng, Xie, and Liu 2019; Dinda, Chatterjee, and Ghosh 2021). منظرشهری در واقع عینیتی مستقل است که توسط انسان مورد ادراک قرار می‌گیرد، در واقع بستر منظر شهری، هندسه، فضا، کالبد و به عبارت دیگر، فرم کالبدی است (منصوری ۱۳۸۹؛ سیاف زاده ۱۳۹۱). منظرشهری پدیده‌ای همواره در حال تغییر است که تحت تاثیر شرایط مختلف اجتماعی و فرهنگی شکل می‌گیرد (خاک زند و تیموری ۱۳۹۴).

این پژوهش با این فرض صورت پذیرفته است که در ابتدا هر یک از عوامل موثر بر پوشش‌های سبز شهری را شناسایی نماید، سپس به شناخت عواملی که بر آنها تاثیرگذار هستند اقدام نماید. این امر سبب دستیابی به رابطه‌ای تعاملی از روندهای موثر و متاثر بر پوشش‌های

جدول ۱: پیشینه پژوهش

عنوان	سال پژوهش	نویسندگان	رویکرد پژوهش
Reduced urban green cover and daytime cooling capacity during the 2012–2016 California drought	۲۰۲۱ میلادی	Allen, Roberts, and Mc Fadden	بررسی رابطه پوشش‌های سبز شهری و خشکسالی
Relative importance of quantitative and qualitative aspects of urban green spaces in promoting health	۲۰۲۱ میلادی	Zhang, Ten, and Richards	بررسی رابطه پوشش‌های سبز شهری و کیفیت و سلامت زندگی جامعه شهرنشین
Quantifying the local cooling effects of urban green spaces: Evidence from Bengaluru, India	۲۰۲۱ میلادی	Shah, Garg, and Mishra	تاثیر پوشش‌های سبز شهری در تعدیل هوا و کاهش دما

عنوان	سال پژوهش	نویسندگان	رویکرد پژوهش
Green spaces, quality of life, and citizen perception in European cities	۲۰۲۱ میلادی	Giannico et al.	رابطه پوشش‌های سبز شهری و کیفیت زندگی در شهرهای اروپا
پایش و تعیین حد آستانه‌ی پوشش سبز شهری مبتنی بر داده‌های لندست، مطالعه‌ی موردی: مناطق ۱ و ۶ شهر شیراز	۱۳۹۹ شمسی	عبدالعظیمی و روستا	تغییر کاربری پوشش‌های سبز شهری با گذشت زمان می‌تواند مخاطرات زیست‌محیطی مختلفی را برای شهروندان یک شهر ایجاد نماید.
بررسی نقش پوشش فضای سبز شهری بر روند تغییرات دمای سطح محیط‌های شهری مطالعه موردی: شهر ساری	۱۳۹۹ شمسی	عبدی، کامیابی، و زند مقدم	بررسی رابطه پوشش‌های سبز شهری و دمای محیط بر اساس بررسی محلات شهر ساری

شدن سطوح مصنوع نیاز به فضاهای سبز شهری هر چه بیش‌تر مورد توجه قرار می‌گیرد. در واقع استفاده صحیح و درست پوشش‌های سبز شهری می‌تواند موجب افزایش کیفیت زندگی اجتماعی شهروندان شود (Kabisch 2015; Hillsdon 2006; Zhang 2015).

لازمه زیستن پایدار انسان همزیستی با طبیعت است. اگر این همزیستی در معرض مخاطره و آسیب قرار گیرد، زندگی انسان‌ها نیز به اشکال مختلف با نابسامانی روبرو می‌گردد. از آن جا که پوشش‌های سبز شهری حلقه بارز و واسط بین انسان و طبیعت هستند، با گسترش شهرنشینی و افزایش رفتارهای ناهنجار شهری به ویژه جرائم موضوع پیشگیری محیطی از طریق برنامه‌ریزی و طراحی محیطی اهمیت زیادی یافته است (قربانی گلزاری، مختاری فریور، و قربانیان تبریزی ۱۳۹۴). پارک‌ها و فضاهای سبز شهری به عنوان یکی از مهم‌ترین عرصه‌ها و فضاهای عمومی شهرهای معاصر، نقش بسیار عمده‌ای در برطرف کردن نیازهای گوناگون اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی شهروندان بر عهده دارند، از مهم‌ترین این نیازها برطرف نمودن حس امنیت اجتماعی می‌باشد (اسدی فرد ۱۳۹۳). یکی از راه‌های برطرف نمودن این حس، گسترش گردشگری شهری و به سبب آن گسترش پوشش‌های سبز شهری می‌باشد.

۳-۲- رابطه پوشش‌های سبز شهری با کیفیت زندگی

بنابر تعریفی که داینر از بعد روانی کیفیت زندگی ارائه می‌دهد (Diener, Helliwel, and Kahneman 2010)، در واقع کیفیت زندگی احساس سعادت است، که مردم خود از زندگیشان یک ارزیابی مثبت ارائه دهند. محققان زیادی کیفیت زندگی را ارزیابی و توصیف کرده‌اند، این ارزیابی‌ها از دو بعد عاطفی و شناختی مورد بررسی قرار گرفته است. حضور متنوع و مستمر مجموعه‌ای از عناصر طبیعی در تعاملات حسی و فعالیتی، موجب بهبود کیفیت زندگی انسان در جامعه شهری می‌شود. طبیعت و کیفیت زندگی

با بررسی پژوهش‌های صورت‌پذیرفته می‌توان بیان نمود که رویکردهای مختلفی در بررسی عوامل موثر بر پوشش‌های سبز شهری مورد توجه قرار گرفت است. از جمله این رویکردها می‌توان به مباحثی همچون کیفیت زندگی، کم‌آبی، اکولوژی و مباحث اجتماعی را بیان نمود که با نگاهی تک‌بعدی و بدون توجه به دیگر مولفه‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است. ولیکن این پژوهش با دیدگاهی جامع مجموعه‌ای از رویکردها را در ده‌پونک مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. ده‌پونک جزء معدود پوشش‌های سبز شهری می‌باشد که انواع روندهای تحولی شهری را در طول زمان در خود تجربه کرده است، که می‌تواند به عنوان نمونه‌ای جامع مورد توجه قرار گیرد. در ده‌پونک می‌توان مباحثی همچون معضلات اجتماعی، قوانین، مباحث اکولوژیک، مالکیت‌های زمین، تغییر کاربری اراضی به صورت خرد و کلان و غیره را مشاهده نمود که هر یک از این مولفه‌ها به نوبه خود تاثیر به‌سزایی بر پوشش‌های سبز ده‌پونک دارند.

۳. مبانی نظری

در این بخش به بررسی تاثیر عوامل موثر و متاثر بر پوشش‌های سبز شهری پرداخته شده است، همچنین دستورالعمل‌های حفاظتی نیز مورد بررسی قرار گرفت است.

۳-۱- عوامل موثر و متاثر بر پوشش‌های سبز شهری

پوشش‌های سبز شهری همچون مفصلی ارتباط دهنده فضاهای مصنوعی و طبیعی در شهرها می‌باشند. همواره فضاهای سبز شهری به عنوان مکانی جهت گردهمایی و ایجاد سرزندگی مطرح می‌باشند (رحیمی و رضایی ۱۳۹۷). پوشش‌های سبز شهری عنصر موثر در شکل‌گیری بسترهای اجتماعی شهرها هستند، زیرا که طبیعت بخشی از ذات وجودی انسان است و ارتباط با آن موجب آسایش انسان می‌شود. با افزایش جمعیت در شهرها و بیش‌تر

از سوی دولت‌ها و مشاغل به طور گسترده‌ای به عنوان یک استراتژی مارکتینگ دنبال می‌شود (Joppe and Dodds 2000). خدمات اکوسیستم برای انسان در مناطق شهری حیاتی است، با این حال توسعه شهری خطر بزرگی را برای توانایی اکوسیستم‌ها در ارائه این خدمات به همراه دارد (Niemela et al. 2010). یکی از مهم‌ترین خدمات اکوسیستمی شهری که باید به آن توجه ویژه‌ای شود، گردشگری می‌باشد؛ هویتی که با افزایش حضورپذیری مردم در فضاهای تفریحی شهری مزایای بسیاری را ایجاد می‌نماید از جمله این مزایا می‌توان حفظ و گسترش پوشش‌های سبز شهری بیان نمود.

۳-۴- قوانین حفاظتی و مالکیت اراضی سبز شهری

مفاهیم حفاظتی در گذر زمان از نگهداری صرف تک بناهای تاریخی، به مفهوم حفاظت از مجموعه‌ها، بافت‌ها، شهرهای تاریخی، منظر شهری تاریخی و منظر فرهنگی تکامل یافته است (پور بهادر و بهرام‌جردی ۱۳۹۷). اراضی سبز شهری از نظر مالکیت به دو بخش خصوصی و عمومی قابل تقسیم هستند. اراضی عمومی (مانند پارک‌ها) چون توسط نهادهای عمومی اداره می‌شوند کم‌تر در معرض تخریب هستند، ولی تغییر تحول در این اراضی سبز با ضوابط خاصی کنترل می‌شود. در همه کشورهای قوانین و دستورالعمل‌های مشخصی برای پوشش‌های سبز عمومی و خصوصی موجود است. در جدول ۲ به برخی از این قوانین و دستورالعمل‌ها پرداخته شده است.

شاخص‌هایی در هم‌تنیده هستند و بیانگر این امر می‌باشند که در ذات وجودی انسان همواره رابطه با طبیعت وجود دارد. طبیعت عنصری مفهومی برای انسان است که از زندگی چندهزار ساله انسان همواره در ذهن بشر به عنوان منزل گاهی برای آسایش تداعی می‌شود. امروزه مفهوم شهرها بدون وجود فضای سبز موثر در اشکال گوناگون آن دیگر قابل تصور نیست. مهم‌ترین اثرات فضای سبز در شهرها، کارکردهای زیست‌محیطی آن‌هاست که شهرها را به عنوان محیط زیست جامعه انسانی معنادار کرده است (مدیر و دیوانداری ۱۳۹۵؛ داعی پور ۱۳۹۳). مهم‌ترین سرمایه‌گذاری که مقامات محلی و شهرداری‌ها می‌توانند برای رفاه و بهزیستی شهروندان انجام دهند، توسعه فضای سبز شهری است که خود موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان می‌شود (Salbitano et al. 2016).

۳-۳- رابطه پوشش‌های سبز شهری و گردشگری شهری

صنعت گردشگری در قرن بیست‌ویکم از ستون‌های اصلی در اقتصاد ملی هر کشور رو به پیشرفت به شمار می‌رود (الفته و سوادی ۱۳۹۵). فضاهای سبز از یک سو موجب بهبود وضعیت زیست‌محیطی شهرها شده است، و از سوی دیگر شرایط مناسبی را برای گذران اوقات فراغت شهروندان فراهم می‌سازد. مهم‌ترین اثرات فضای سبز در شهرهای کوچک، تعدیل دما، افزایش رطوبت نسبی و توسعه فضاهای فراغتی است (پورامرایی، اکبری، و صابری ۱۳۹۴). اگر چه اکوتوریسم به عنوان یک رویکرد توسعه‌ای روشن برای گردشگری در نظر گرفته می‌شود و

جدول ۲: قوانین حفاظت از باغات و اراضی زراعی

کشور یا سازمان تصویب‌کننده	عنوان دستورالعمل	توضیحات
	قانون شهرداری ۱۳۳۴ (شمسی) مصوب	شهرداری موظف به ایجاد باغ‌های عمومی است.
	قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷ (شمسی)	احداث و اصلاح و توسعه و حفظ و نگهداری پارک‌ها و باغ‌های عمومی موجود از وظایف اساسی شهرداری‌ها است و شهرداری‌ها در اجرای وظایف مذکور مکلف به تهیه برنامه‌های اساسی و نقشه‌های جامع هستند.
ایران	لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹ (شمسی)	به موجب ماده یک این لایحه قانونی به منظور حفظ و گسترش فضای سبز و جلوگیری از قطع بی‌رویه درختان، قطع هر نوع درخت در معابر، بزرگراه‌ها و پارک‌ها، باغات و محل‌هایی که به صورت باغ شناخته شوند و در محدوده قانونی و حریم شهرها بدون اجازه شهرداری ممنوع است.
	قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها مصوب ۱۳۷۴ (شمسی)	بر طبق ماده ۱ این قانون به منظور حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و تداوم بهره‌وری آن‌ها از تاریخ تصویب این قانون تغییر کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در خارج از محدوده قانونی شهرها و شهرک‌ها جز در موارد ضروری (تبصره‌های متعدد) ممنوع می‌باشد.

کشور یا سازمان تصویب کننده	عنوان دستوالعمل	توضیحات
سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل ملت Salbitano et al. (2016)	دستوالعمل جنگل داری شهری و حومه شهری (۲۰۱۶ میلادی)	همه شهرها دارای بافت فیزیکی مشابهی هستند که شامل زیرساخت‌های "خاکستری" (مانند ساختمان‌های مسکونی و صنعتی، جاده‌ها، خدمات شهری و پارکینگ‌ها)، زیرساخت‌های آبی (به عنوان مثال رودخانه‌ها، دریاچه‌ها، حوضچه‌ها و کانال‌های آب) و زیرساخت سبز (به عنوان مثال درختان، درختچه‌ها و چمن در پارک‌ها، جنگل‌ها، باغ‌ها و خیابان‌ها).
سازمان بهداشت جهانی (Europro 2017)	چیکه اقدامات موثر بر پوشش‌های سبز شهری (۲۰۱۷ میلادی)	شهرنشینی منجر به افزایش نسبی جمعیت ساکن در شهرها می‌شود. در اروپا انتظار می‌رود که تا سال ۲۰۲۰ حدود سه چهارم مردم در محیط‌های شهری زندگی کنند. زندگی شهری دسترسی به طبیعت را محدود می‌کند و می‌تواند قرار گرفتن در معرض برخی خطرات زیست‌محیطی مانند آلودگی هوا و صوت را افزایش دهد.
آلمان Jessel et al. (2018)	پوشش‌های سبز در شهرها (۲۰۱۸ میلادی)	فضاهای سبز شهری عنصر اصلی شهرها و بخش مهمی از فرهنگ ساختمان‌سازی هستند. آن‌ها شهرها و شهرک‌های بزرگ، متوسط و کوچک را در مناطق در حال رشد شکل می‌دهند و کارکردهای زیادی را برای زندگی پایدار شهری بر عهده می‌گیرند.
سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (Kocak 2020)	گسترش پوشش سبز (۲۰۱۹ میلادی)	حرکت جهانی به سوی توسعه پایدار با موفقیت در دستور کار توسعه پایدار ۲۰۳۰ و توافقنامه پاریس در مورد تغییرات آب و هوایی تجدید شده است. در عین حال، در سراسر جهان مردم نگران عقب‌ماندگی رشد، نابرابری، مشاغل و جهانی شدن هستند.

بر اساس رویکرد نهادهای بین‌المللی و کشورهای در حال توسعه می‌توان این امر را بیان نمود، که در ابتدایی‌ترین بیان به رابطه کیفیت زندگی و پوشش‌های سبز شهری توجه شده است و در ادامه به مبحث تعامل فضاهای ساخته‌شده، آب و پوشش‌های سبز توجه ویژه‌ای شده است که خود دلیل بر توجه توأمان به رابطه‌ی کلیه عناصر محیطی در گسترش فضاهای سبز شهری است ([Salbitano et al. 2016](#)). هم‌چنین با افزایش جمعیت زمین به رابطه نسبت جمعیت و پوشش‌های سبز شهری توسط سازمان بهداشت جهانی توجه شده است ([Europro 2017](#)). اصولی هم‌چون تعامل نهادها و جامعه در بهبود پوشش‌های سبز شهری و استفاده از راهکارهای برنامه‌ریزی‌شده، که موجب توسعه پایدار می‌شود از رویکردهای اصلی در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ بوده است ([Jessel et al. 2018; Kocak 2019](#)). هم‌چنین در استای قوانین کشور ایران می‌توان بیان نمود که رویکرد اصلی حفظ پوشش‌های سبز شهری موجود و گسترش آن‌ها است. در اکولوژی شهری، شهر به عنوان یک اکوسیستم مورد توجه قرار گرفته است و منابع طبیعی، بستر شهر به شمار می‌آیند، بر این اساس بستر طبیعی شهرها همواره در اولویت است ([ایرانی بهبهانی، زندگی، و ابروکار ۱۳۸۱](#)). اجرای دقیق رویکرد حفظ منابع موجود و گسترش آن‌ها نیز می‌تواند راهکاری مناسب در راستای بهبود پوشش‌های سبز شهری باشد، به شرطی که این رویکرد با برنامه‌ریزی دقیق و توجه به کلیه مولفه‌ها

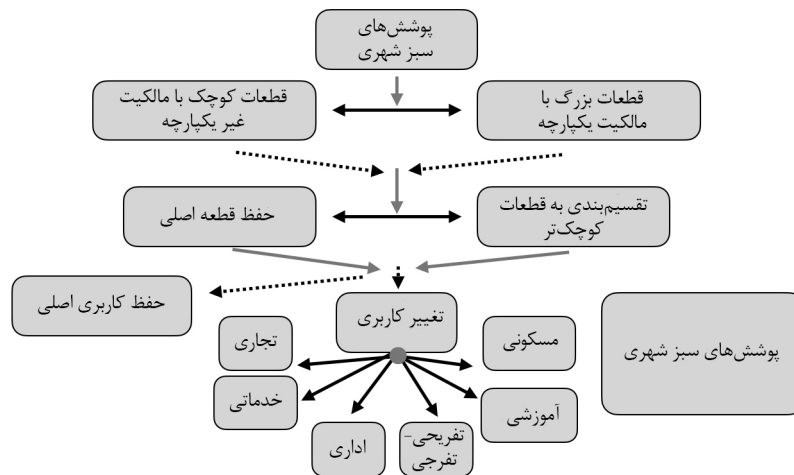
همراه باشد.

در پژوهش‌های بسیاری روند تغییرات پوشش‌های سبز شهری مورد بررسی قرار گرفته‌اند، در این پژوهش پس از بررسی پژوهش‌های صورت پذیرفته در این راستا، متناسب با بستر موضوع نسبت به تدوین چارچوبی از روند تغییرات پرداخته شده است، که در شکل ۱ نمایش داده شده است. در این چارچوب که بر اساس تغییرات اندازه قطعات است دو شکل از روند تغییرات پوشش‌های سبز شهری وجود دارد. یکی در خصوص اراضی یکپارچه و بزرگ با مساحت بیش از ۵ هزار مترمربع با مالکیت یکپارچه می‌باشد و دومین حالت قطعاتی کوچک با چندین مالک، که هر یک بسته به ویژگی‌هایی که دارند روند تغییرات مختلفی را طی کرده‌اند. اراضی سبز شهری با پشتیبانی و حمایت صاحب باغ، دولت و سازمان‌های مربوطه یا به همان فرم یکپارچه که هستند باقی می‌مانند و یا بر اثر عواملی هم‌چون وراثت و غیره به قطعه‌های کوچکتری تقسیم می‌شوند. بر اثر تقسیم شدن هر زمین به قطعات کوچک‌تر شهرداری و سازمان‌های زیربسط برای ایجاد مسیر دسترسی به هر قطعه‌ی کوچک‌تر شده، از قسمتی از فضای باغات استفاده می‌کند، که در واقع به شبکه مسیرهای ارتباطی شهری اضافه می‌گردد. هر قطعه چه بزرگ چه کوچک بر اساس محل قرارگیری و ویژگی‌های خاصی که هر سایتی دارد می‌تواند به کاربری‌های دیگری هم‌چون مسکونی، آموزشی، تجاری، تفریحی (باغ تالار، بوستان و غیره) و

و دیگران ۱۳۹۳؛ ابراهیم‌زاده و حاتمی ۱۳۹۳؛ خان محمدی ۱۳۹۳؛ رهنما و روستا ۱۳۹۲؛ طبری و دیگران ۱۳۹۲؛ صدر موسوی و رحیمی ۱۳۹۱؛ صالحی‌فرد و دیگران ۱۳۸۹؛ پوراحمد، اکبرپور سراسکانرود، و ستوده ۱۳۸۸؛ زنگی آبادی و رخشانی نسب ۱۳۸۸؛ ابراهیم‌زاده و عبادی جوکانی ۱۳۸۷؛ پریور، یآوری، و ستوده ۱۳۸۷؛ صالحی‌فرد و علی‌زاده ۱۳۸۷).

اداری تبدیل شوند یا به همان حالت باغ بمانند. چنانچه برخی باغات در حالت اصلی خود مانده و حفظ شده‌اند، ولیکن این امر با گسترش شهرها و افزایش قیمت زمین‌ها بسیار کاهش پیدا کرده است (عبدالعظیمی و روستا ۱۳۹۹؛ رفیع‌پور، داداش‌پور، و تقوایی ۱۳۹۶؛ نخعی، انصاری، و زندیه ۱۳۹۵؛ نظم‌فر و کاملی‌فر ۱۳۹۵؛ جنادله ۱۳۹۵؛ احدی‌نژاد

شکل ۱: روند تغییرات پوشش‌های سبز شهری

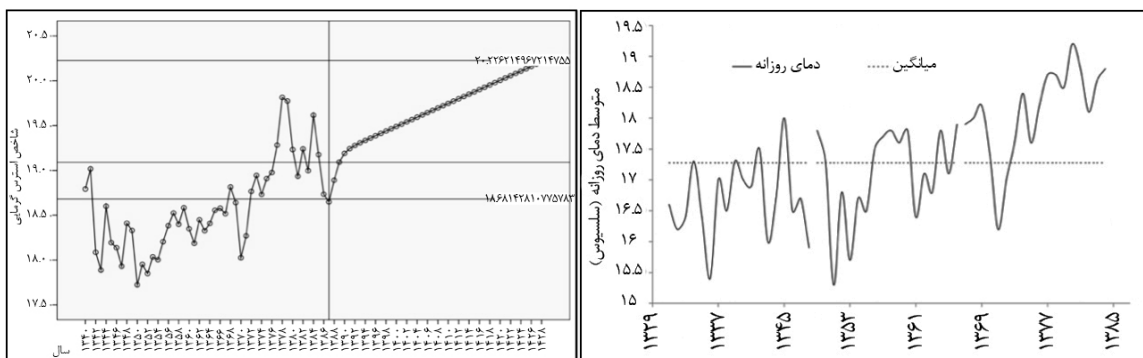

می‌گردد ولیکن به دلیل متغیر بودن میزان بارندگی و افزایش دمای شهر که موجب افزایش تبخیر آب‌های سطحی نیز می‌شود، میزان منابع آبی ثابت نبوده و ممکن است در سال‌های آینده کاهش یابد. با توجه به این موارد راهکارهای استفاده بهینه از منابع آبی بسیار حائز اهمیت است.

۳-۵- تحولات اکولوژیکی

بر اساس داده‌های اکولوژیک شهر تهران (شکل ۲)، می‌توان بیان نمود که دمای ده‌پونک نیز بر اساس میانگین شهر تهران رو به افزایش است، که این امر نیازمند گسترش پوشش‌های سبز در راستای تعدیل دمای محیطی محدوده است. هم‌چنین با اینکه منابع آبی مورد نیاز پوشش‌سبز ده‌پونک از رودخانه فرحزاد و منابع آبی شهر تهران تامین

شکل ۲: روند تغییرات دما و استرس گرمایی در شهر تهران

(Mohraz et al. 2016)

جدول ۳: روند تغییرات بارندگی شهر تهران

سال	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۸	۱۳۹۹
میزان بارندگی بر حسب میلی‌متر	۳۵۶	۲۳۹.۷	۱۵۷.۶	۱۱۵.۴	۳۷۰	۲۹۵	۳۱۰

به مشخص نمودن درصد پوشش‌های سبز بر اساس چهار دسته‌ی (مرتعی، درتچه‌ای، تنک و جنگلی) اقدام شده و درصد هر یک از انواع پوشش‌های سبز در بازه زمانی مورد نظر به دست آمده است. همچنین به معرفی اثرگذاری عوامل مختلف کاهش یا افزایش پوشش سبز دهپونک پرداخته شده است، در نهایت داده‌های به دست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

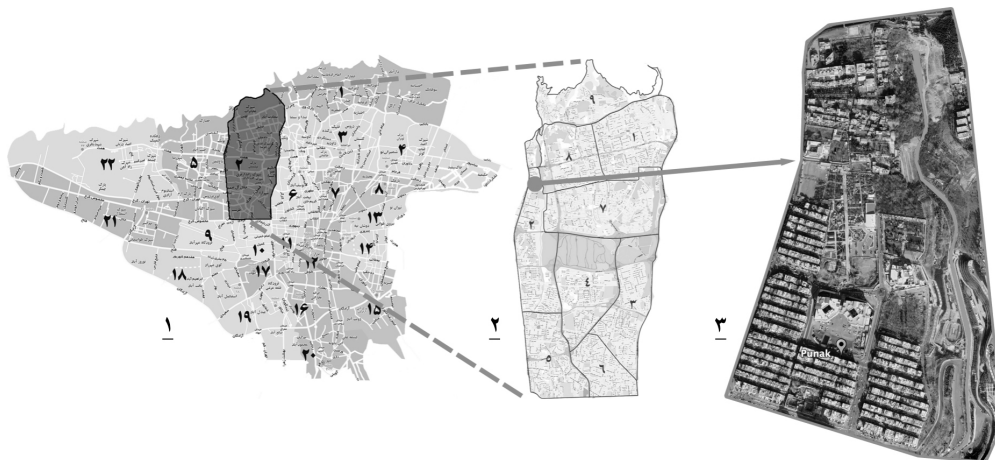
۵. معرفی محدود مورد مطالعه

اراضی مورد مطالعه در شمال شرقی تهران در حاشیه غربی دره فرحزاد قرار گرفته‌اند که در شکل ۳ نمایش داده شده است. از سمت غرب توسط بزرگراه اشرفی اصفهانی و از شمال و جنوب به ترتیب به بزرگراه هاشمی رفسنجانی و بلوار همیلا محدود شده‌اند. از نظر تقسیم‌بندی مناطق شهری دهپونک در منطقه ۲ شهرداری تهران قرار گرفته است. شمال بلوار همیلا و مجاور بزرگراه اشرفی اصفهانی و دو طرف بلوار پونک بافت مسکونی جدید می‌باشد. می‌توان گفت که وسعت باغات در حال حاضر بسیار کم‌تر از بافت مسکونی است.

۴. روش تحقیق

پژوهش حاضر یک پژوهش کیفی است که به عنوان یک مطالعه کاربردی با روش «مطالعه اسنادی به کمک نمونه موردی» انجام گردیده است، در نهایت نیز حوزه‌های مورد بررسی در این پژوهش به صورت تطبیقی با یکدیگر مورد بررسی قرار گرفته‌اند. محدوده جغرافیایی مورد مطالعه حوزه دهپونک تهران می‌باشد. دهپونک به عنوان نمونه‌ای جامع از روند تحولات پوشش سبز شهری می‌باشد که انواع روندهای تحولی پوشش‌های سبز شهری در آن وجود دارد. در این راستا ابتدا به بررسی روند تحولی پوشش‌های سبز این محدوده و عناصر مؤثره مختلف آن پرداخته شده است. در نهایت به کشف رابطه استنباطی مولفه‌های مختلف با پوشش‌های سبز شهری پرداخته شده است. داده‌های مورد نیاز با استفاده از روش کتابخانه‌ای، مراجعه به منابع آماری همراه با برداشتهای میدانی و تحلیل نقشه‌های پوشش سبز دهپونک به کمک نرم‌افزار راینو و پلاگین گرس هاپر صورت پذیرفته است. در تحلیل نرم‌افزاری صورت پذیرفته ابتدا کلیه نقشه‌های دهپونک از سال ۱۳۷۹ الی ۱۳۹۹ به کمک نرم‌افزار گوگل مپ مستخرج شده و سپس به کمک نرم افزار راینو و پلاگین گرس هاپر نسبت

شکل ۳: موقعیت منطقه مورد مطالعه و نقاط عکس برداری شده

(۱) شهر تهران، (۲) منطقه دو شهرداری تهران، (۳) دهپونک و رود دره فرحزاد

۵-۱- پیشینه تاریخی محدوده مورد مطالعه

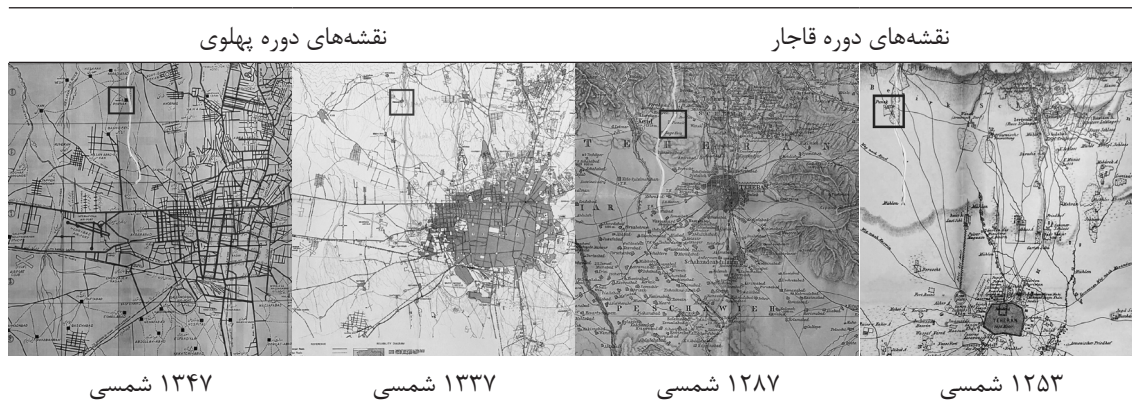
باغات دهپونک از دیر باز محلی تفریحی و زیارتی برای مردم شهر تهران بوده است. بُعد زیارتی این مجموعه به دلیل قرارگیری امامزادگان عین‌علی و زین‌علی است. سابقه احداث بنای فعلی آستان این دو بزرگوار، متعلق به دوران فتحعلی‌شاه قاجار می‌باشد. در زمان ناصرالدین‌شاه یک ایوان در سمت مشرق بقعه و مسجد کوچکی در غرب آن الحاق گردیده است. در سال ۱۳۳۷ توسط خانواده فرمان فرمایان مرمت گردیده است (سازمان اوقاف و امور خیریه، پایگاه جامع امامزادگان و بقاع متبرکه ایران اسلامی،

استان مقدس امامزادگان عین‌علی و زین‌علی ۱۳۹۷). بر اساس متون تاریخی با اصلاح و بهبود شرایط امامزاده و باغ آن در زمان فتحعلی‌شاه در سال ۱۳۳۷ موجب گشایش و آغاز رونق باغات دهپونک بوده است. اولین بار نام دهپونک در نقشه سال ۱۲۵۳ توسط آگوست کرشیش (جدول ۴) ثبت شده است که بر اساس داده‌ها و اطلاعات نقشه‌های موجود، فضایی استراحتی و تفریحی در خارج از دیوارهای شهر تهران بوده است سپس در سال ۱۲۸۷ نیز در نقشه الکساندر فردریچ اشتایل (جدول ۳) نیز باز به دهپونک و رود دره فرحزاد در کنار ده و باغات این محدوده

قرارگرفت و از گسترش این ناحیه کاسته شد، ولیکن در در سال ۱۳۷۶ مرحوم فریدون پرهیزگار امامزاده را مورد بازسازی قرار داد و در سال ۱۳۸۰ ضریح جدید اثر ابوالحسنی میبیدی جایگزین حرم چوبی و مشبک چهارضلعی (جعفری) گردیده است (سازمان اوقاف و امور خیریه، پایگاه جامع امامزادگان و بقایع متبرکه ایران اسلامی) که این امور موجب توجه دوباره مردم به این ناحیه شده است. در سال‌های اخیر به دلایلی هم‌چون افزایش قیمت زمین و صدور برخی مجوزها بسیاری از باغات پیرامون تخریب شده‌اند که در ادامه پژوهش به روند تخریب باغات در ۲۰ سال اخیر اشاره می‌گردد.

اشاره شده است. در اواخر دوره پهلوی اول و نیز در دوره پهلوی دوم و در سال‌های ۱۳۳۲، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸ و ۱۳۴۷ با گسترش شهر تهران، محدوده ده‌پونک به مقدار زیادی به شهر تهران نزدیک شده است (شیرازیان ۱۳۹۵). خود منطقه نیز گسترش پیدا کرده و بر میزان باغات آن بر طبق نقشه‌های موجود افزوده شده است (جدول ۵). پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۸ تغییرات و تعمیرات زیادی بر روی امامزاده عینعلی و زینعلی صورت پذیرفته است که موجب افزایش حضورپذیری مردم تهران در این ناحیه و رونق این ناحیه شده است ولیکن به دلیل شروع جنگ میان ایران و عراق تا مدتی این ناحیه مورد بی‌توجهی

جدول ۴: نقشه‌های ده‌پونک در دوره قاجار و پهلوی

(شیرازیان ۱۳۹۵)

باغات ده‌پونک در طول زمان فراز و نشیب‌های بسیاری را تجربه کرده‌اند که در جدول ۳ بخشی از این روند تحولی ارائه گردیده است.

جدول ۵: تحولات تاریخی باغات ده‌پونک

سال	توضیحات
۱۲۵۳	آمدن نام ده‌پونک در نقشه برای اولین بار توسط اگوست کرشیش
۱۲۸۷	آمدن نام ده‌پونک بار دیگر توسط الکساندر فردریچ به عنوان فضایی تفریحی در خارج از تهران قدیم
۱۳۳۷	تجدید بنای امامزاده در زمان فتحعلی شاه و تبدیل باغات ده‌پونک به منطقه‌ای تفریحی در خارج از شهر تهران
۱۳۳۲ الی ۱۳۵۸	گسترش محدود باغ‌های ده‌پونک
۱۳۵۸	طرح بهبود امامزادگان و بقاع متبرکه و محوطه‌های آن‌ها که موجب رونق امامزادگان و باغات ده‌پونک شد.
۱۳۵۸ الی ۱۳۷۶	بی‌توجهی به باغات ده‌پونک و تخریب شدن باغات
۱۳۷۹	گسترده شدن شهر تهران و الحاق شدن باغ‌های ده‌پونک به شهر
۱۳۸۰	ساخت ضریح جدید امامزاده و مورد توجه قرار گرفتن باغات امامزاده و اطراف آن در ده‌پونک
۱۳۷۹ الی ۱۳۹۹	گسترش روند تخریب باغ‌ها؛ انجام ساخت‌وسازهای گسترده هم‌چون مجتمع‌های مسکونی و دانشگاه؛ تبدیل باغات به تالارهای عروسی؛ تخریب بخشی از محوطه باغ امامزاده و ساخت بیمارستان طب سنتی؛ تخریب باغات حاشیه رود دره برای ایجاد بوستان؛ آغاز ساخت فاز ۳ بوستان نهج‌البلاغه؛ کاهش پوشش گیاهی (از نوع درختان متراکم) ده‌پونک

و در شکل ۵ به صورت لکه‌گذاری بر روی تصاویر ماهواره‌ای و تطبیق آن‌ها بر روی نقشه‌های شهر تهران مشخص شده است. به دلیل این که در برخی سال‌ها نقشه مناسب موجود نبوده از بررسی آن‌ها صرف‌نظر شده است. لکه‌های مشخص شده بر اساس چهار نوع پوشش گیاهی (مرتعی، درختچه‌ای، درختی تنک و درختی متراکم) صورت پذیرفته است. نتایج حاصل از میزان تغییرات پوشش گیاهی در جدول ۳ قرار گرفته است.

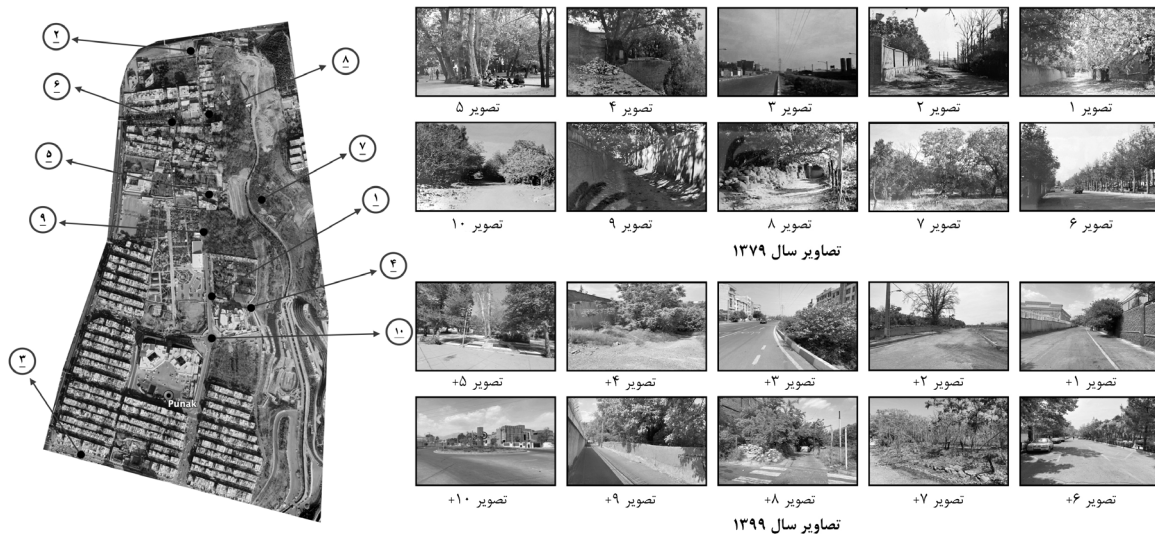
۶. سیر تحولات ده پونک

در این بخش به بررسی سیر تحولی ده پونک از جنبه‌های تاریخی، اجتماعی و زیست‌محیطی پرداخته می‌شود.

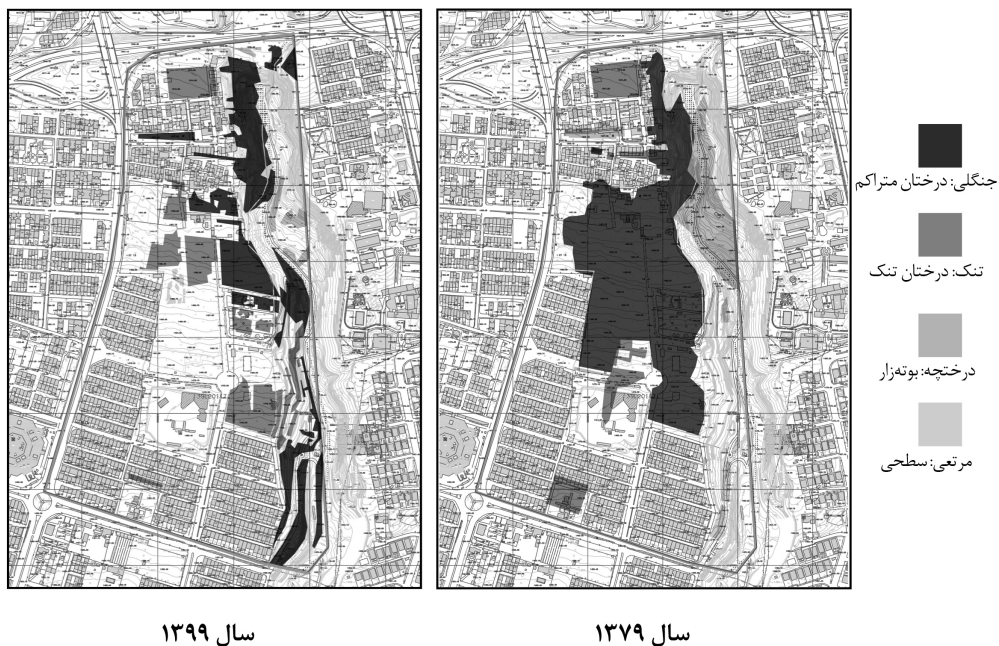
۶-۱- تحولات پوشش سبز و تحولات کاربری اراضی از ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹

تغییرات پوشش سبز منطقه مورد مطالعه در بازه زمانی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹ در شکل ۴ بر اساس تصاویر

شکل ۴: سری تصاویر تحولات و مکان آن‌ها

شکل ۵: تغییرات پوشش گیاهی محدود مورد مطالعه در سالهای ۱۳۷۹ و ۱۳۹۹

سال ۱۳۹۹

سال ۱۳۷۹

آسیب‌های بسیاری شده است و همان‌طور که در جدول ۶ و شکل ۶ نمایش داده شده است از سال ۱۳۷۹ تا

پوشش گیاهی محدوده به طور کلی به دلیل ساخت‌وسازهای بی‌رویه و افزایش قیمت زمین دچار

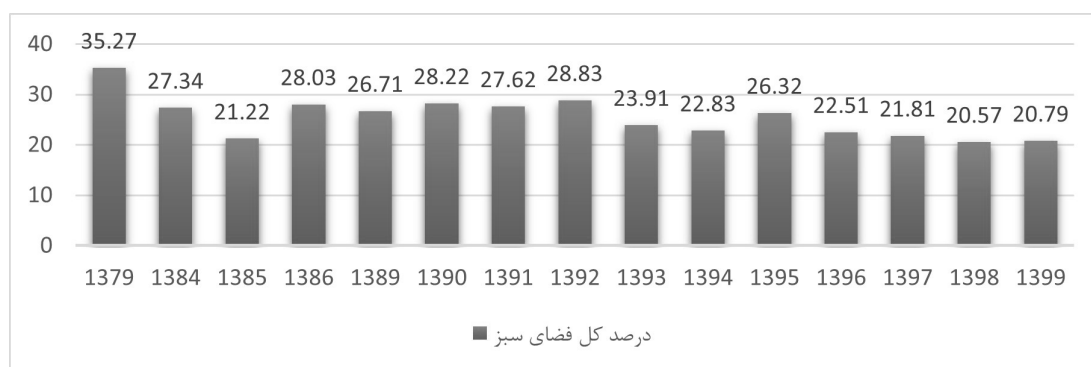
محدوده مورد مطالعه می‌گردد. البته در سال‌هایی نیز مقداری به میزان پوشش گیاهی در محدوده مورد مطالعه افزوده شده که این امر به دلیل توسعه فضای سبز بوستان نهج‌البلاغه در اراضی دره‌ای مجاور ده‌پونک است. ولیکن این میزان افزایش هم در برابر روند تخریب سریع این محدوده بسیار ناچیز است.

سال ۱۳۹۹، ۱۴.۴۸ درصد پوشش گیاهی محدود کاهش پیدا کرده است. کاهش عمده پوشش گیاهی منطقه به دلیل ساخت مجموعه‌های مسکونی، تالارهای عروسی، درمانگاه طب سنتی، دانشگاه و مراکز دولتی- خدماتی می‌باشد. امری که اگر در سال‌های آینده نیز ادامه پیدا کند موجب کاهش بسیار شدیدتر میزان پوشش گیاهی

جدول ۶: میزان تغییرات پوشش گیاهی (بر حسب درصد)

سال	کل پوشش سبز	مرتعی: سطحی	درختچه: بوته زار	تنک: درختان تنک	جنگلی: درختان مترکم
۱۳۷۹	۳۵.۲۷	۴.۱۱	۲.۴۳	۴.۱۲	۲۴.۶۱
۱۳۸۴	۲۷.۳۴	۰.۰۱	۰.۵۲	۵.۲۴	۲۱.۵۷
۱۳۸۵	۲۱.۲۲	۰.۰۱	۰.۰۲	۵.۹۰	۱۵.۲۹
۱۳۸۶	۲۸.۰۳	۲.۵۳	۳.۰۸	۷.۳۵	۱۵.۰۷
۱۳۸۹	۲۶.۷۱	۰.۷۳	۱.۴۳	۷.۸۱	۱۶.۷۴
۱۳۹۰	۲۸.۲۲	۰.۳۹	۲.۲۶	۶.۵۹	۱۸.۹۸
۱۳۹۱	۲۷.۶۲	۱.۲۷	۳.۶۲	۱۱.۳۵	۱۱.۳۸
۱۳۹۲	۲۸.۳۸	۰.۶۷	۵.۴۴	۱۲.۴۸	۹.۷۹
۱۳۹۳	۲۳.۹۱	۰.۰۹	۳.۵۱	۱۰.۷۶	۹.۵۵
۱۳۹۴	۲۲.۸۳	۰.۲۴	۴.۴۷	۷.۰۸	۱۱.۰۴
۱۳۹۵	۲۶.۳۲	۰	۱۰.۲۷	۲.۳۰	۱۳.۷۵
۱۳۹۶	۲۲.۵۱	۰	۵.۶۱	۶.۱۲	۱۰.۷۸
۱۳۹۷	۲۱.۸۱	۰	۶.۳۵	۵.۵۳	۹.۹۳
۱۳۹۸	۲۰.۵۷	۰	۰.۷۹	۹.۴۴	۱۰.۳۴
۱۳۹۹	۲۰.۷۹	۰.۲۴	۰.۹۵	۷.۶۲	۱۱.۹۸

شکل ۶: تغییرات کلی پوشش سبز محدود مورد مطالعه

شایان ذکر است که در مقابل تخریب‌های عمده این میزان بسیار محدود است و با کاشت گیاهان جدید، بهبود و بازسازی پوشش گیاهی منطقه قابل جبران می‌باشد. بیشترین میزان افزایش پوشش گیاهی در خلل سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۶ می‌باشد که از دلایل این افزایش، بالا رفتن میزان بارندگی و توجه به احداث باغ‌تالارها در این

بیشترین میزان کاهش پوشش گیاهی در میان سال‌های ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۴ می‌باشد، که در این سال‌ها به دلیل صدور مجوزهای فراوان از سمت مراکز ذی‌صلاح بسیاری از باغات به مجموعه‌های مسکونی تبدیل شده است. البته از بعدی دیگر کاهش پوشش سبز ده‌پونک به دلیل عدم رسیدگی مناسب به پوشش گیاهی این منطقه نیز می‌باشد، ولیکن

برهه زمانی است. به طور کلی روند تغییرات پوشش سبز ده پونک را می‌توان در جدول ۷ مشاهده نمود.

جدول ۷: معرفی روند تغییرات قطعات اصلی محدود مورد مطالعه

شماره بخش	مالکیت	تغییرات صورت پذیرفته	نقشه
۱	مالکیت یکپارچه که در طول زمان میان وراثت مختلف و چند سازمان دولتی تقسیم شده است.	خردشدگی قطعات و تبدیل شدن آن‌ها به کاربری‌های مسکونی، باغ تالارها، ویلاها و مراکز اداری	
۲	قسمت زیادی از این بخش در مالکیت شهرداری تهران است ولیکن باغ‌هایی نیز در این بخش موجود است که در گسترش فاز ۳ بوستان نهج‌البلاغه توسط شهرداری تهران خریداری شده است.	تبدیل شدن از باغ به بوستان و فضای سبز عمومی شهری	
۳	مالکیت خصوصی که به دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز فروخته شده است.	تغییر کاربری از قطعه زمینی ویلایی به واحد آموزشی- پژوهشی	
۴	مالکیت خصوصی	تبدیل شدن از باغ ویلا به مجتمع مسکونی	

۶-۲- تحولات جمعیتی ده پونک

ده پونک در حال افزایش می‌باشد.

۶-۳- معضلات اجتماعی ده پونک

بر اساس داده‌های به دست آمده می‌توان بیان نمود که منطقه ۲ شهرداری تهران و محله ده پونک دارای معضلات اجتماعی بسیاری است. همچنین با افزایش میزان جمعیت بر اساس بررسی‌های صورت گرفته در محلات تهران و منطقه ۲ شهر تهران معضلات اجتماعی نیز افزایش می‌یابد. بر اساس داده‌های تحلیلی موجود به صورت کلی به ازای افزایش ده درصدی جمعیت مناطق مختلف شهر تهران میزان معضلات اجتماعی حدود ۲۳ درصد افزایش می‌یابد (جباری و دیگران ۱۳۹۷؛ مختارپور و منطقی‌فسایی ۱۳۹۷؛ حاتمی نژاد ۱۳۹۶؛ ریاضی ۱۳۹۵؛ پروین و قاسمی اردهایی ۱۳۹۳). بر این اساس با افزایش جمعیت ده پونک از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹ می‌توان بیان نمود که معضلات اجتماعی نیز به صورت فزاینده‌ای افزایش یافته است، که نیازمند مدیریت صحیح برای کاهش معضلات اجتماعی است.

همواره جمعیت شهرها رو به افزایش است، مناطق شهری تهران نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد. منطقه ۲ شهر تهران (ده پونک نیز در این منطقه واقع شده است) بر طبق آخرین سرشماری در سال ۱۳۸۵ دارای جمعیت ۶۰۸۸۱۴ نفر می‌باشد، از این مقدار ۲۹۰۰۰ نفر در محله پونک بوده که بیش از ۴۳ درصد جمعیت محله پونک در ده پونک ساکن هستند. به طور کلی بر اساس اطلاعات اطلس شهر تهران و درگاه ملی امار، منطقه ۲ از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ دارای نرخ رشد ۵.۳ بوده، از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۵ دارای نرخ رشد ۴.۷ بوده و از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ دارای نرخ رشد ۲.۳۶ و از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ بر اساس آمار شهر تهران دارای افزایش جمعیتی ۶.۶ درصدی بوده و از سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ بر اساس آمار شهر تهران دارای نرخ رشد ۰.۷۵ است (ایلنا ۱۴۰۰؛ خبرگزاری دانشجو ۱۳۹۹؛ ایرنا ۱۳۹۹؛ آمارستا ۱۳۹۴). بر اساس داده‌های موجود به صورت تقریبی ده پونک روند رشد جمعیتی آرامی را طی نموده است، بر این اساس در کلیه سال‌ها جمعیت

جدول ۸: آمار میزان معضلات اجتماعی منطقه ۲ و ده پونک

منطقه یا محله	معضلات اجتماعی	رتبه در میان مناطق تهران
منطقه ۲ شهرداری تهران	فراوانی زنان خیابانی	۳
	سرقت از خودرو	۶
	زورگیری	۸
	تعداد متکدیان	۱۰
	سرقت از منازل	۱۰

منطقه یا محله	معضلات اجتماعی	رتبه در میان مناطق تهران
منطقه ۲ شهرداری تهران	تعداد کارتن خواب‌ها	۱۱
	فراوانی مسائل اجتماعی	۱۱
	تعداد ارازل اوباش شرور	۱۳
	فروشندگان مواد مخدر	۱۴
	تعداد افراد معتاد	۱۵
محله پونک	رتبه ۷ از ۳۳۵ محله تهران بر اساس داشتن بیش‌ترین میزان شاخص فراوانی مسائل اجتماعی در میان محلات تهران	

۷. بحث و نتیجه گیری

پوشش‌های سبز ده‌پونک همواره در سال‌های مختلف دچار تحولات بسیاری شده است، این تحولات می‌تواند به دلایلی هم‌چون تغییر میزان جمعیت، عوامل اکولوژیکی، قوانین و تغییر نیازهای جامعه باشد. بر اساس داده‌های به دست آمده می‌توان بیان نمود که جمعیت محدوده مورد مطالعه رو به افزایش بوده ولیکن به سبب پیش‌بینی‌های جمعیتی از سرعت رشد این جمعیت در سال‌های آینده کاسته شده است. بر این اساس باید پوشش سبز ده‌پونک نیز به تناسب افزایش یابد، این امر در سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹ به طرز مطلوبی صورت نگرفته است، بلکه میزان پوشش سبز در سال‌هایی نیز کاهش یافته است. متناسب نبودن میزان پوشش سبز و جمعیت در ده‌پونک موجب افزایش معضلات اجتماعی بسیاری شده است. بر اساس بررسی‌های صورت‌گرفته یکی از راه‌های کاهش معضلات اجتماعی ایجاد فضاهای سبز و تفریحی می‌باشد، که این امر با گسترش پوشش‌های سبز شهری و به سبب آن گسترش گردشگری شهری و ایجاد حس تعلق میان ساکنین و محیط می‌گردد.

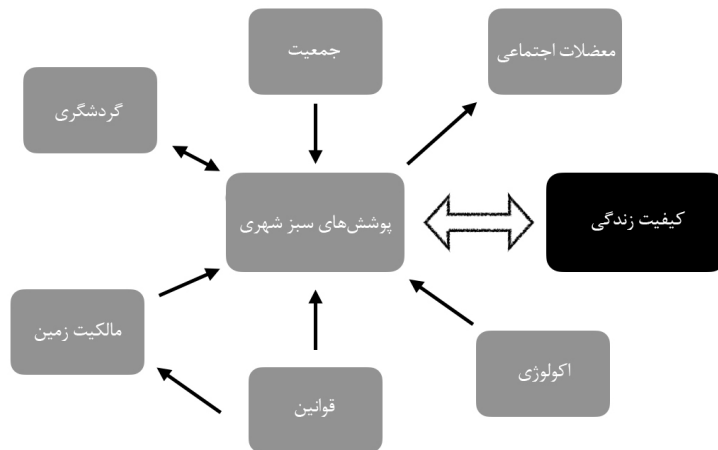
با بررسی قوانین و دستورالعمل‌های دیگر کشورهای دنیا و سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با پوشش‌های سبز شهری می‌توان بیان نمود که پوشش سبز ده‌پونک باید از نظر رابطه جمعیت و میزان پوشش سبز و از نظر میزان منابع آبی، فضاهای ساخته‌شده و پوشش سبز در تعادل قرار داشته باشد. هم‌چنین توجه ویژه‌ای به استفاده بهینه از این پوشش‌های سبز در راستای گسترش گردشگری شهری باید بشود. گردشگری‌ای که هم موجب ایجاد یک اقتصاد محلی و هم موجب پیوند جامعه و پوشش سبز می‌شود. از دو بعد در حفظ و گسترش پوشش‌های سبز ده‌پونک حائز اهمیت است، در بعد اول با پیوند معیشت و اقتصاد جامعه محلی از تخریب و تغییر کاربری اراضی جلوگیری شده و موجب ایجاد حس تعلق در جامعه محلی می‌شود. در بعد دوم به دلیل نیاز جامعه شهرنشین به فضاهای تفریحی، به‌خصوص پوشش سبز ده‌پونک که دارای هویتی تاریخی- فرهنگی نیز برای مردم شهر تهران می‌باشد و با ایجاد منظری عینی و ذهنی در مخاطبان

موجب گسترش گردشگری و به سبب آن موجب گسترش پوشش سبز ده‌پونک می‌شود.

مسائل اکولوژیکی هم‌چون افزایش دما و میزان بارندگی نیز باید مورد توجه قرار گیرد، زیرا که بر اساس داده‌های موجود دمای شهر تهران به صورت پیوست هر ساله در حال افزایش بوده و میزان بارندگی هم در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نسبت به چند سال گذشته افزایش یافت، ولیکن نرخ ثابتی نداشته است. از این رو دو مسئله مهم باید مورد توجه قرار گیرد، اولاً برای جلوگیری از افزایش دمای محیطی و کاهش آن باید به گسترش فضاهای سبز توجه ویژه‌ای گردد، هم‌چون کشورهای پیشرفت دنیا که به این امر در دستورالعمل‌های حفاظتی خود توجه ویژه‌ای دارند. دوماً باید به منابع آبی توجه گردد زیرا که میزان بارندگی ثابت نبوده و ممکن است در سال‌های آینده کاهش یابد بر این اساس به روش‌های صرفه‌جویی در مصرف آب برای ایجاد و گسترش پوشش سبزی پایدار در ده‌پونک باید توجه گردد.

با بررسی‌های صورت‌گرفته می‌توان به شبکه‌ای از روابط دست یافت که هر مولفه بر مولفه‌ی دیگری تاثیر گذاشته است، که خود موجب اثرگذاری بر دیگر عوامل شده و خود استنباط مولفه‌ای دیگر است. بر اساس تحلیل مولفه‌های مختلف پوشش‌های سبز شهری می‌توان بیان نموده که این مولفه‌ها با مولفه‌های کیفیت زندگی شباهت بسیاری دارند و در واقع پوشش‌های سبز شهری موجب بهبود کیفیت زندگی می‌شوند. در این راستا بر اساس مولفه‌های بررسی‌شده نسبت به تاثیر و تأثر آن‌ها در راستای بهبود شرایط پوشش سبز ده‌پونک در شکل ۷ به نمایش ساختار کلی پرداخته شده است.

شکل ۷: عوامل موثر و متاثر بر پوشش‌های سبز ده پونک

خصوصی می‌باشد که در سال‌های اخیر برخی از این باغات به مراکز آموزشی، فضاهای مسکونی و اداری تبدیل شده‌اند هم‌چنین این امر مهم‌ترین دلیل کاهش پوشش سبز در سال ۱۳۸۵ و سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ می‌باشد. این روند تخریب به دلیل مسائلی هم‌چون افزایش قیمت زمین و نیازهای اقتصادی جامعه محلی می‌باشد. یکی از راه‌های برطرف نمودن این نیازهای اقتصادی رونق گردشگری شهری در ده پونک می‌باشد که موجب ایجاد تعاملی سازنده میان ساکنین، استفاده‌کنندگان و پوشش‌های سبز محدود می‌شود.

- افزایش دما و ثابت نبودن میزان بارندگی در ده پونک یکی از معضلات اصلی پوشش سبز ده پونک می‌باشد. در این راستا باید به راهکارهای کاهش مصرف آب و استفاده مجدد از منابع آبی توجه ویژه گردد. هم‌چنین به دلیل افزایش دمای ده پونک که موجب افزایش دمای محیطی نیز می‌شود و امکان کاهش منابع آبی باید نسبت به کاشت گیاهانی که نیاز آبی کم‌تری دارند و سایه‌انداز مطلوب‌تری ایجاد می‌کنند باید توجه ویژه‌ای گردد.

- افزایش یا کاهش جمعیت همواره بر میزان پوشش سبز موثر است. در محدوده ده پونک با این که جمعیت افزایش داشته ولیکن پوشش سبز افزایش زیادی نداشته است. با این حال بر اساس تحلیل‌های جمعیتی نرخ رشد جمعیت محدود در سال‌های آینده رو به کاهش است در نتیجه با کنترل درست منابع سبز موجود و افزایش این منابع می‌توان در برطرف کردن نیازهای جامعه به پوشش‌های سبز برنامه‌ریزی دقیق نمود.

- همواره یکی از عوامل موثر بر معضلات اجتماعی پوشش‌های سبز می‌باشد. در این راستا باید میزان پوشش‌های سبز در تناسبی صحیح با جمعیت و در نتیجه معضلات اجتماعی باشد. بر اساس داده‌های تحلیل به دست آمده هر ده درصد افزایش جمعیت موجب می‌شود بیست و سه درصد معضلات اجتماعی افزایش یابد. در نتیجه به همین میزان فضاهای شهری ده پونک نیازمند

بر اساس ساختار روابط کلی عوامل ده پونک می‌توان بیان نمود که پوشش سبز ده پونک از یک سری عوامل، تاثیرپذیر و بر عواملی نیز به صورت واسطه تاثیرگذار است. بر این اساس پوشش سبز ده پونک از عوامل هم‌چون قوانین، مالکیت زمین، اکولوژی و جمعیت تاثیر می‌پذیرد و با عواملی هم‌چون گردشگری رابطه تاثیر و تاثر دوطرفه دارد. هم‌چنین بر عامل معضلات اجتماعی تنها تاثیرگذار است بدین صورت که جمعیت بر پوشش سبز ده پونک تاثیر می‌گذارد و پوشش سبز بر معضلات اجتماعی به عنوان یک مفصل کنترل‌کننده تاثیر می‌گذارد. در نهایت کلیه این رفت و برگشت عوامل مختلف موجب بهبود یا عدم بهبود پوشش سبز ده پونک می‌شود که این امر با افزایش یا کاهش کیفیت زندگی در ده پونک رابطه مستقیم دارد. موارد ذیل راهکارهای اصلی برای بهبود پوشش سبز ده پونک است:

- بر اساس قانون مصوب ۱۳۳۴ شهرداری باید پوشش‌های سبز عمومی ده پونک گسترش پیدا کند که این امر خود موجب بهبود کیفیت زندگی و کاهش معضلات اجتماعی در ده پونک می‌شود.

- بر اساس قوانین مصوب ۱۳۴۷، ۱۳۵۹ و ۱۳۷۴ باید از تخریب باغات ده پونک توسط مالکین آن‌ها جلوگیری گردد و نسبت به حفظ و گسترش باغات توجه ویژه‌ای صورت پذیرد.

- بر اساس دستورالعمل‌های بین‌المللی و قوانین کشورهای پیشرفته جهان پوشش‌های سبز شهری موجب بهبود کیفیت زندگی می‌شوند که این امر به وسیله تعامل متقابل میان پوشش‌های خاکستری، زیرساخت‌های آبی و پوشش‌های سبز شهری صورت می‌پذیرد. این تعامل در ده پونک به دلیل گسترش ساخت و ساز و تغییر کاربری باغات در سال‌های اخیر در حال از بین رفتن است، که نیازمند یک برنامه‌ریزی منسجم در راستای بهبود شرایط می‌باشد.

- یکی از مسائل اصلی ده پونک وجود باغات با مالکیت‌های

ده‌پونک به عنوان هویت تاریخی- فرهنگی شهر تهران در سیر تحول و تکامل شهر دچار تغییرات بسیاری شده، ولیکن این تغییرات موجب تخریب چهره‌ی پوشش‌سبز ده‌پونک نیز شده است. تخریبی که می‌توان با برنامه‌ریزی مطلوب و بهینه، موجب بهبود آسیب‌های وارد شده شود. می‌توان این امر را با برنامه‌هایی که منجر به افزایش میزان احساس تعلق ساکنین شهرها نسبت به فضاهای سبز شهری می‌شود جامه‌ی عمل پوشاند. با افزایش مشارکت‌های مردمی و احساس مسئولیت مدنی مردم جامعه نسبت به حفظ باغات و فضای سبز شهری می‌توان موجب حفظ و گسترش این فضاها در شهر شد. به طور کلی اگر جامع محلی، مراجع ذی‌صلاح، نیازهای اقتصادی، قوانین و ارزش‌های زیست‌محیطی هر یک در جایگاه خود به درستی مورد توجه قرار گیرند (مطابق شکل ۸) و در تعاملی سازنده با یک‌دیگر باشند می‌توان نسبت به بهبود پوشش سبز شهری تلاشی سازنده نمود.

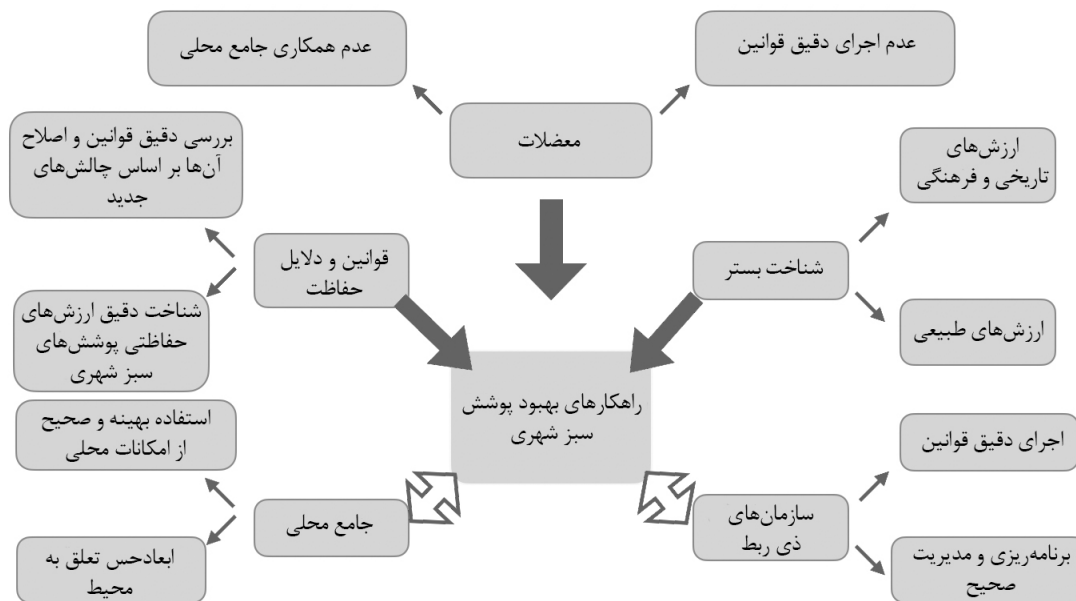
پوشش‌های سبز هستند که بستری برای تفرج و استراحت جامعه می‌باشد.

- گسترش پوشش سبز بر اساس عواملی که بر آن تاثیرگذار است بر کیفیت زندگی نیز تاثیر می‌گذارد. همان‌طور که در دستورالعمل‌های بین‌المللی نیز رابطه کیفیت زندگی با پوشش‌های سبز به وضوح بیان شده است. ده‌پونک نیز همواره نیازمند افزایش کیفیت زندگی برای شهروندان خود می‌باشد. از این رو باید نسبت به بهبود، حفظ و گسترش این پوشش‌ها توجه ویژه‌ای گردد. یکی از راه‌کارهای بهبود این شرایط گردشگری شهری و افزایش مشارکت‌های مردمی می‌باشد.

۸. پیشنهادات و راهکارها

باغات ده‌پونک به دلیل پیوندی که با منظر و هویت‌های فرهنگی- تاریخی شهر تهران دارد از جایگاه ارزشمندی در میان مردم شهر برخوردار است. پوشش‌های سبز

شکل ۸: چرخه روابط تاثیرگذار بر پوشش سبز شهری

۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ اشاره نمود که موجب شده است در بازه‌ی مورد تحلیل نتوان زنجیره‌ای پیوسته از تغییرات پوشش سبز را نمایش داد. هم‌چنین از دیگر محدودیت‌های موجود، این امر می‌باشد که داده‌های میزان بارش تنها در ۱۰ سال اخیر موجود بوده است.

۹. محدودیت‌ها و پژوهش‌های آتی

هر پژوهشی دارای محدودیت‌هایی است و نیز اساسی برای پژوهش‌های آینده می‌باشد، این پژوهش نیز از این امر مستثنی نبوده است. از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان عدم دسترسی به نقشه‌هایی با جزئیات مناسب جهت تحلیل در سال‌های ۱۳۸۰، ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳،

فهرست منابع

- آماریستا. ۱۳۹۴. میزان بارش سالیانه (میلیمتر) شهرستان تهران در مقایسه با شهرستان همجوار در سال ۱۳۹۴. <https://b2n.ir/880679>.
- ابراهیم زاده، عیسی، و داوود حاتمی. ۱۳۹۳. تحلیلی بر عملکرد مدیریت فضای سبز شهری و بازده اجتماعی توسعه ای آن در شهر ایزده. *برنامه ریزی منطقه ای* (۱۳): ۳۱-۴۴. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=220742>.
- ابراهیم زاده، عیسی، اسماعیل عبادی جوکندان. ۱۳۸۷. تحلیلی بر توزیع فضایی- مکانی کاربری فضای سبز در منطقه سه شهری زاهدان. *فصلنامه جغرافیا و توسعه* (۱۱): ۳۹-۵۸. https://gdj.usb.ac.ir/article_1615_218.html.
- احدی نژاد روشتی، محسن، حیدر صالحی میثانی، لیلا وثوقی زاد، و احمد رومیانی. ۱۳۹۳. ارزیابی و مکان‌یابی فضای سبز شهری مورد شناسی: منطقه ۱۱ شهر تهران. *فصلنامه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای* (۱۲): ۱۶۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=230275>.
- اسدی فرد، محمد. ۱۳۹۳. ارتقاء امنیت اجتماعی از طریق طراحی فضای سبز شهری مطالعه موردی: پارک چیتگر. *فصلنامه علمی مطالعات پیشگیری از جرم* (۳۱): ۳۱-۵۲. <https://iranjournals.nlai.ir/handle/123456789/395311>.
- اول فارس. ۱۴۰۰. لیست استان‌های کم بارش و پربارش در سال زراعی ۱۳۹۸-۱۳۹۹. <https://b2n.ir/p97703>.
- ایرانی بهبهانی، هما، شهین زندی، و مهرو ابروکار. ۱۳۸۱. بقا محیط طبیعی درون شهری و استفاده بهینه از آن (مطالعه موردی: دره فرحزاد). *محیط شناسی* (۳۰): ۲۸-۴۳. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=14287>.
- ایرنا. ۱۳۹۹. افزایش ۶۴ درصدی جمعیت شهر تهران طی پنج سال. <https://b2n.ir/b68236>.
- اینلا. ۱۴۰۰. نرخ رشد جمعیت ۱۲ درصد اعلام شد. <https://b2n.ir/r25705>.
- باستانیان شاهگلی، مریم، علی پناهی، و اکبر عبدالله‌زاده طرف. ۱۳۹۷. ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی شهری در بافت‌های قدیم و جدید شهر تبریز (نمونه موردی: مرزداران و کوچه باغ). *مطالعات جامعه شناسی* (۳۹): ۷۳-۸۹. بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=466135>.
- پریور، پرستو، احمد رضا یوری، و احد ستود. ۱۳۸۷. تحلیل تغییرات زمانی و توزیع مکانی فضاهای سبز شهری تهران در مقیاس سیمای سرزمین. *محیط شناسی* (۴۵): ۷۳-۸۴. https://jes.ut.ac.ir/article_19332.html.
- پوراحمد، احمد، محمد اکبرپور سراسکانرود، و سمانه ستوده. ۱۳۸۸. مدیریت فضای سبز شهری منطقه ۹ شهرداری تهران. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی)* (۶۹): ۲۹-۵۰. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=99912>.
- پوربهادر، پوپک، و سمیه فدائی نژاد بهرام‌جردی. ۱۳۹۷. بازشناسی چارچوب نظری رویکرد حفاظتی منظر شهری تاریخی. *مطالعات شهر ایرانی اسلامی*، (۳۱): ۶۳-۷۴. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=346887>.
- جباری، محمد کاظم، مهین نسترن، محمود محمدی، و محسن کلانتری. ۱۳۹۷. تحلیل رابطه ساختار فضایی با وقوع جرائم شهری به کمک روش چیدمان فضا (مطالعه موردی: جرائم سرقت در شهر تهران). *فصلنامه علمی و پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی* (۱): ۱۱-۱۸. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=498201>.
- جنادله، علی. ۱۳۹۵. فضاهای سبز شهری و کیفیت زندگی (مدلی برای ارزیابی تأثیرات اجتماعی بوستان‌ها و فضاهای سبز شهری و کاربرد تجربی آن در سه بوستان شهر تهران). *برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی* (۲۷): ۲۲۵-۲۸۴. https://qjssd.atu.ac.ir/article_5944.html.
- حاتمی نژاد، حسین، محمود آروین، احد محمدی وانانی، و شهرام بزرافکن. ۱۳۹۶. تحلیلی بر توزیع فضایی جرائم در پارک‌های شهری (مطالعه موردی پارک‌های شهر تهران). *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران* (۲): ۸۹-۱۰۴. https://ssoss.ui.ac.ir/article_id=22146.html.
- حسنی نژاد، آسیه، سمانه مسیبه، و اردلان حسنی نژاد. ۱۳۹۵. ارزیابی و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات شهری (مطالعه موردی: حاجی‌آباد فارس). *جغرافیا و توسعه ناحیه ای* (۱): ۱۴-۱۶۵. https://jgrd.um.ac.ir/article_31680.html.
- خاک زند، مهدی، و سعیده تیموری گرده. ۱۳۹۴. بررسی تأثیر آیین‌های عاشورایی بر منظر شهری و خاطرات جمعی از دیدگاه شهروندان. *مطالعات شهر ایرانی اسلامی* (۱۹): ۵۵-۶۳. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=256947>.
- خان محمدی، نیره. ۱۳۹۴. مستندنگاری و حفاظت پوشش گیاهی باغ‌های تاریخی نمونه موردی: باغ فین کاشان. *مطالعات معماری ایران* (۷): ۵۷-۷۱. https://jias.kashanu.ac.ir/article_111741.html?lang=fa.
- خیرگزاری دانشجو. ۱۳۹۹. نرخ رشد جمعیت در سال ۹۹ به ۷۵ صدم درصد رسید. <https://b2n.ir/a19441>.
- داعی پور، زینب. ۱۳۹۳. رابطه حضور طبیعت و افزایش حس تعلق در خانه‌های سنتی ایران. *باغ نظر* (۳۰): ۴۹-۵۸. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=226584>.
- ذوالفقاری، حسین، و فریبا شایگان. ۱۳۹۰. بررسی جغرافیای جرم در شهر تهران. *پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی* (۲): ۱-۲۴. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=177750>.
- رحیمی، محمود، و بهمن رضایی. ۱۳۹۷. سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر تخریب‌گری (وندالیسم) در فضاهای سبز عمومی (مطالعه موردی: پارک‌های منطقه ۱۱ شهرداری تهران). *مطالعات محیطی هفت حصار* (۲۳): ۶۷-۸۰. <https://hafthesar.iauh.ac.ir/article-1-544-fa.html>.
- رضوانی، محمدرضا، حسین منصوریان، علی اکبر متکان، و محمدحسین ستاری. ۱۳۸۸. توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای (توقف انتشار)* (۲): ۸۷-۱۱۰. بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=109604>.

- رفیع پور، سعید، هاشم داداش پور، و علی اکبر تقوایی. ۱۳۹۶. مطالعه کیفی عوامل مؤثر بر تخریب باغ ها در شهر تهران با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد. *مطالعات شهری* ۶(۲۳): ۱۶-۳. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_50278.html
- رهنما، محمد رحیم، و مجتبی روستا. ۱۳۹۲. تحلیل تغییر کاربری و چگونگی حفظ و نگهداری فضای سبز (باغ ها) شهر جهرم در راستای توسعه. *تحقیقات جغرافیایی* ۲۸(پیاپی ۱۰۹): ۱۱۳-۱۲۶. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=234400>
- ریاضی، سید ابو الحسن. ۱۳۹۵. حریم اجتماعی و فرهنگی شهر تهران، فقدان عدالت اجتماعی و نابرابری فضایی. *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۱۲(۴۴): ۷۳-۳۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=314037>
- زنگی آبادی، علی، و حمید رضا رخشانی نسب. ۱۳۸۸. تحلیل آماری- فضایی نماگرهای توسعه فضای سبز شهری (مطالعه موردی: مناطق شهری اصفهان). *محیط شناسی* ۳۵(۴۹): ۱۰۵-۱۱۶. https://jes.ut.ac.ir/article_28328.html
- سلامت نیوز. ۱۳۹۳. نمودار/مقایسه بارندگی ۸ شهر بزرگ ایران در ۴ سال اخیر. <https://b2n.ir/a94828>
- سیاف زاده، علیرضا، محمد میره ای، و مرتضی نوده فراهانی. ۱۳۹۲. نقش کیفیت منظر شهری در ایجاد حیات اجتماعی و هویت مکانی شهروندان (مطالعه موردی: بزرگراه نواب). *مطالعات شهر ایرانی/ اسلامی* ۱۱(۱): ۲۹-۳۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=235096>
- صالحی فرد، محمد، براتعلی خاک پور، هادی رفیعی، و معصومه توانگر. ۱۳۸۹. تحلیلی بر ابعاد اجتماعی فضاهای سبز شهری با تاکید بر دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی: کلانشهر مشهد). *فضای جغرافیایی* ۱۰(۲۹): ۹۳-۵۱. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=114565>
- صالحی فرد، محمد، و سید دانا علی زاده. ۱۳۸۷. تحلیلی بر ابعاد اجتماعی و روان شناختی فضاهای سبز در شهرها (با رویکرد مدیریت شهری). *مدیریت شهری* ۶(۲۱): ۳۳-۱۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=131126>
- صدموسوی، میرستار، و اکبر رحیمی. ۱۳۹۱. تحلیلی بر توسعه کالبدی تبریز و تخریب اراضی کشاورزی و فضاهای سبز شهری. *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای* ۲(۴): ۹۹-۱۰۹. https://gaij.usb.ac.ir/article_879.html
- طبری کوچکسرای، سعید، و حسنعلی لقایی، سید محسن حسینی، و مسعود طبری کوچکسرای. ۱۳۹۲. سنجش کمی- کیفی پارکهای شهری قائم شهر و مکان یابی فضاهای سبز جهت توسعه پایدار. *اکوسیستمهای طبیعی ایران* ۳(۳): ۲۷-۳۸. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=217487>
- عبدالعظیمی، هادی، و حسین روستا. ۱۳۹۹. پایش و تعیین حد آستانه ی پوشش سبز شهری مبتنی بر دادههای لندست، مطالعه ی موردی: مناطق ۱ و ۶ شهر شیراز. *پژوهش و فناوری محیط زیست* ۵(۷): ۱۲۵-۱۳۹. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=543699>
- عبدی، کمیل، سعید کامیابی، و محمدرضا زندهمقد. ۱۴۰۰. بررسی نقش پوشش فضای سبز شهری بر روند تغییرات دمای سطح محیطهای شهری (مطالعه موردی: شهر ساری). *فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست* ۲۳(۲). https://jest.srbiau.ac.ir/article_17009.htm?lang=fa
- الفته، مرضیه، و مهدی سوادی. ۱۳۹۵. شناسایی و اولویت بندی موانع گردشگری ورزشی در فضاهای عمومی شهری. *فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای* ۶(۴): ۸۳-۹۷. http://www.jgeoqeshm.ir/article_43356
- قربانی گلزاری، سحر، غلامرضا مختاری فریور، و محمدرضا قربانیان تبریزی. ۱۳۹۴. نقش فضای سبز در جرم خیزی محیط شهری (نمونه مورد مطالعه: باغ گلستان تبریز). همایش ملی نگاهی نو به: شهرسازی، امنیت و پیشگیری از وقوع جرم در فضاهای شهری، تبریز. <https://civilica.com/doc/523769>
- محمدی، جمال، مهدی احمدیان، و سعید آزادی قطار. ۱۳۹۱. تحلیل و ارزیابی توزیع و توسعه پایدار فضاهای سبز درون شهری، نمونه موردی: شهر میاندوآب. *مدیریت شهری* ۱۰(۲۹): ۲۵۹-۲۷۵. <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=175246>
- مختارپور، مهدی، و علی منطقی فسایی. ۱۳۹۷. تبیین عوامل فرهنگی - مدیریتی مؤثر بر افزایش جرائم اجتماعی حاصل از توسعه فیزیکی- کالبدی شهر تهران (مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهر تهران). *مطالعات توسعه اجتماعی ایران* ۱۰(۳): ۱۱۹-۱۳۵. https://journals.srbiau.ac.ir/article_12754.html
- مدیر، مریم و جواد دیواندری. ۱۳۹۵. تجزیه و تحلیل نقش طبیعت بر ارتقای کیفیت زندگی. اولین همایش بین المللی و دومین همایش ملی معماری و شهرسازی هویت گرا، مشهد. <https://civilica.com/doc/593038>
- منصوری، سید امیر. ۱۳۸۹. جیستی منظر شهری. منظر ۲(۹): ۳۰-۳۳. http://www.manzar-sj.com/article_405.html
- نخعی، نسرين، مجتبی انصاری، و مهدی زندیه. ۱۳۹۵. الگوی بازنده سازی منظر باغهای تاریخی ایرانی در مناطق گرم و خشک بر مبنای اصول خشک منظر سازی. *فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست*، ۱۸ ویژه نامه شماره ۳ طراحی و مدیریت شهری: ۲۸۹-۳۰۱. https://jest.srbiau.ac.ir/article_10369.html
- نظم فر، حسین، و زهرا کاملی فر. ۱۳۹۵. ارائه الگوی بهینه فضای سبز شهری با توجه به شاخصهای توسعه پایدار شهری مورد شناسی: منطقه ۸ شهرداری تبریز. *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه ای* ۶(۱۸): ۱۶۹-۱۸۶. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=280339>
- نقدی، اسداله، و حیدر بابایی. ۱۳۹۴. مروری بر شاخصها و مولفههای کیفیت زندگی شهری (مورد مطالعه شهر همدان). *مطالعات مدیریت شهری* ۷(۲۳): ۲-۱۴. بازبانی از: https://ums.srbiau.ac.ir/article_9389.html
- Allen, Michael, Roberts Dar, and Joseph McFadden. 2021. Reduced urban green cover and daytime cooling capacity during the 2012–2016 California drought. *Urban Climate* 36: 100768. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212095520306829>

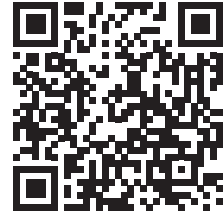
- Coștanza, Robert, Brendan Fisher, Saleem Ali, Caroline Beer, Lynne Bond, Roelof Boumans, Nicholas L. Danigelis. 2007. Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological economics* 61, no. 2-3: 267-276. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800906000966>
- Diener, Ed. John Helliwell, and Daniel Kahneman. (2010). *International differences in well-being*. New York: Oxford University Press. Retrived from: <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199732739.001.0001/acprof-9780199732739>
- Dinda, Santanu, Nilanjana Das Chatterjee, and Subrata Ghosh. 2021. An integrated simulation approach to the assessment of urban growth pattern and loss in urban green space in Kolkata, India: A GIS-based analysis. *Ecological Indicators* 121: 107178. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X20311171>
- Salbitano, Fabio, Simone Borelli, Michela Conigliaro, and Yujuan Chen. 2016. Guidelines on urban and peri-urban forestry. *FAO Forestry Paper* 178. <https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20173003651>
- Jessel, Beate, Jutta Stadler, Beate Job-Hoben, Burkhard Schweppe-Kraft, Alice Schröder, and Katharina Dietrich. 2018 . Opening address Biodiversity and Health in the Face of Climate Change—Activities of the German Federal Agency for Nature Conservation (BfN). Biodiversity and Health in the Face of Climate Change—Challenges, Opportunities and Evidence Gaps, 45. https://bfz.bsz-bw.de/files/210/Skript_509.pdf#page=47
- Giannico, Vincenzo, Giuseppina Spano, Mario Elia, Marina D’Este, Giovanni Sanesi, and Raffaele Lafortezza. 2021. Green spaces, quality of life, and citizen perception in European cities. *Environmental research* 196: 110922. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0013935121002164>
- Hillsdon, Melvyn, Jenna Panter, Charles Foster, and Andy Jones. 2006. The relationship between access and quality of urban green space with population physical activity. *Public health* 120, no. 12: 1127-1132. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0033350606003039>
- Joppe, Marion, and Rachel Dodds. 1998. Urban Green Tourism: Applying ecotourism principles to the city. *Travel and Tourism Research Association-Canada Chapter Toronto*, 4-6.
- Kabisch, Nadja, Salman Qureshi, and Dagmar Haase. 2015. Human–environment interactions in urban green spaces—A systematic review of contemporary issues and prospects for future research. *Environmental Impact assessment review* 50: 25-34. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0195925514000754>
- Mohraz, Majid Habibi, Asghar Ghahri, Mehrdad Karimi, and Farideh Golbabaei. 2016. The past and future trends of heat stress based on wet bulb globe temperature index in outdoor environment of Tehran City, Iran. *Iranian journal of public health* 45, no. 6: 787. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5026835/>
- Niemelä, Jari, Sanna-Riikka Saarela, Tarja Söderman, Leena Kopperoinen, Vesa Yli-Pelkonen, Seija Väre, and D. Johan Kotze. 2010. Using the ecosystem services approach for better planning and conservation of urban green spaces: a Finland case study. *Biodiversity and Conservation* 19, no. 11: 3225-3243. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10531-010-9888-8>
- Koçak, Deniz. 2020. *Green growth dynamics in OECD countries: an application of grey relational analysis*. Grey Systems: Theory and Application. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/GS-01-2020-0016/full/html>
- Roshan, Gh. Zanganeh Shahraki, and David Sauri. 2010. Urban sprawl and climatic changes in Tehran. *Journal of Environmental Health Science & Engineering* 7, no. 1: 43-52. <http://ijehse.tums.ac.ir/index.php/jehse/article/view/230>
- Shah, Arpit, Amit Garg, and Vimal Mishra. 2021. Quantifying the local cooling effects of urban green spaces: Evidence from Bengaluru, India.” *Landscape and Urban Planning* 209: 104043. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204621000062>
- van Leeuwen, Eveline, Caroline Rodenburg, and Ron Vreeker. 2003. A framework for quality of life assessment of urban green areas in Europe; an application to district park Reudnitz Leipzig. <https://www.econstor.eu/handle/10419/116158>
- Europe, W. H. O. “Urban green spaces: a brief for action. 2017. World Health Organization. Abgerufen von. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/344116>.
- Zeng, Qinghuai, Yingjia Xie, and Kai Liu. 2019. “Assessment of the patterns of urban land covers and impervious surface areas: A case study of Shenzhen, China. *Physics and Chemistry of the Earth, Parts A/B/C* 110: 1-7. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1474706518302225>
- Zhang, Biao, Na Li, and Shuo Wang. 2015. Effect of urban green space changes on the role of rainwater runoff reduction in Beijing, China. *Landscape and Urban Planning* 140: 8-16. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204615000766>
- Zhang, Liqing, Puay Yok Tan, and Daniel Richards. 2021. Relative importance of quantitative and qualitative aspects of urban green spaces in promoting health. *Landscape and urban planning* 213: 104131. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204621000943>

نحوه ارجاع به این مقاله

کیانی، کامیاب، مهدی خاک زند، و محمد رضا بمانیان. ۱۴۰۱. جستاری در سیر تحولات بیست ساله پوشش سبز ده پونک (۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹). نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۵(۳۹): ۱۲۱-۱۳۸.

DOI: 10.22034/AAUD.2022.282879.2468

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_158080.html

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

